

людини, а також визначальною умовою повагою суспільства і державних органів до статусу адвоката. Таким чином, освіта адвокатів може бути не тільки практичним і вигідним, але і цікавим і захоплюючим. Переходячи на якісні зміни форматів навчання НААУ враховує, що значення має ефективність навчання, не сам факт проведення освітнього заходу, а той слід, який воно залишає в кожному з його учасників.

Але нам є куди прагнути, з кожною справою вчимося кожен день.

Бусакевич А.В.

*асистент кафедри конституційного, міжнародного та приватного права
Криворізького факультету Національного університету
«Одеська юридична академія»*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Адвокатура як самостійний, незалежний інститут, завжди була одним з найважливіших показників розвитку суспільства, тобто фактором не тільки юридичним, але і соціальним, політичним, культурним. У 90-і роки ХХ століття в Україні відбулися серйозні зміни, що торкнулися, в тому числі, і адвокатуру. Вступ України до Ради Європи в 1995 році, прийняття Конституції України в 1996 закріпили положення, що людина, її права і свободи є найвищою соціальною цінністю, які є невідчужуваними і належать їй від народження. Проголосивши дані положення, держава взяла на себе обов'язок їх забезпечити, а адвокатура покликана допомогти їй в цій нелегкій справі.

З цього почався тривалий процес реформування правової системи України, зокрема інституту адвокатури. Прийняття у 2012 році Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» зробило адвокатську спільноту більш згуртованим співтовариством, об'єднаним не тільки професійними рамками, а й загальними цілями і моральними засадами. Значно розширилися можливості для адвоката і зроблений серйозний крок у напрямку реалізації конституційних принципів на практиці. 27 червня 2014 року Україна підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом остаточно обравши шлях до європейської демократії та принципів правового регулювання.

Однак, і сьогодні інститут адвокатури стоїть перед потребою визнання нових векторів подальшого розвитку, що зумовлено загостренням політичної ситуації в країні, погіршенням соціально-економічних показників та рядом зовнішніх загроз, що в свою чергу, висвітлює цілий ряд проблем інституту

адвокатури. Це, зокрема, не повна відповідність українського законодавства міжнародним стандартам у галузі надання кваліфікованої юридичної допомоги та організації діяльності адвокатури; відсутність механізму реалізації принципу рівності сторін у суді; недосконалість механізму надання юридичної допомоги; відсутність правового регулювання діяльності адвокатів на території інших держав; відсутність безперервної і цілісної системи підготовки та перепідготовки професійних кадрів адвокатури; наявність певної залежності адвокатських утворень від діяльності органів державної влади; нестача самостійного, корпоративного регулювання адвокатських утворень; відсутність реальної незалежності адвокатів [2].

Статус адвокатури як правозахисного інституту громадянського суспільства і професійної саморегулюючої організації виключає встановлення державного контролю або нагляду (в тому числі з боку Міністерства юстиції України і його органів) за здійсненням професійної адвокатської діяльності з надання кваліфікованої правової допомоги та за її результатами. Виходячи з цього, регулювання адвокатської діяльності має здійснюватися переважно самим адвокатським співтовариством при мінімальній участі держави там, де це потрібно для забезпечення законодавчих гарантій цієї діяльності [5, с.414]. При цьому, необхідно підкреслити, що регулювання адвокатської діяльності, включаючи її стандартизацію, має здійснюватися на основі неухильного дотримання презумпції сумлінності адвоката та адвокатської діяльності, оскільки інший підхід не відповідав би самій суті інституту адвокатури та традиціям адвокатської діяльності.

Предмет державного контролю за адвокатською діяльністю і адвокатурою повинен обмежуватися контролем за виконанням адвокатами, адвокатськими утвореннями і органами адвокатського самоврядування покладених на них законодавством обов'язків в сфері дотримання обмежень на суміщення адвокатської діяльності з іншою діяльністю, за поданням звітності, а також за дотриманням адвокатом норм права.

В той же час, необхідно посилити контроль за станом фінансування, порядком оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу. Внесення змін до Закону про безоплатну правову допомогу – це наступний етап реформування адвокатури. На момент прийняття чинного Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не були створені основні інституції Національної асоціації адвокатури України (НААУ), тому досі ця сфера регулювалася державою, і є прикрі випадки порушення принципів незалежності в роботі центрів з надання правової допомоги [2].

Встановлені ставки на оплату праці захисника в кримінальному процесі, які призначені центрами надання безоплатної правової допомоги, часто не відповідають обсягу та складності цієї роботи, вони в рази менше адекватного і справедливого рівня оплати цих видів юридичної допомоги.

Аналогічна ситуація і зі ставками оплати при реалізації даного конституційного права малозабезпеченим верствам населенням. Відповідно до висновків, викладених в доповіді Генеральної Асамблеї ООН з питань незалежності суддів і юристів, кваліфікувати подібну ситуацію варто як порушення прав громадян і обмеження їх доступу до правосуддя, оскільки встановлення незрівнянно низьких державних розцінок на даний вид діяльності неминуче призводить до низької якості одержуваної населенням юридичної допомоги або до повної її відсутності [4, с.71].

Забезпечення права кожного на кваліфіковану юридичну допомогу можливо лише тоді, коли спеціально уповноважений на її надання адвокат, як незалежний професійний радник з правових питань, має реальну можливість здійснити реалізацію наданих йому законодавством професійних прав без будь-якого перешкоджання, незаконного та необґрунтованого втручання в його професійну діяльність з боку будь кого і при неухильному забезпеченні державою законодавчих гарантій адвокатської діяльності [3].

На нашу думку, основними критеріями, зумовленими змістом міжнародно-правових норм, яким має відповідати національне законодавство України в сфері юридичного закріплення інституту професійних прав адвоката є:

- забезпечення своєчасного доступу адвоката до підзахисного;
- забезпечення конфіденційності контактів адвоката з підзахисним;
- закріплення в законодавстві такого обсягу гарантованих професійних прав адвоката, який в сучасних умовах розвитку держави і суспільства є достатнім для ефективного виконання відповідної процесуальної функції;
- виключення будь-якої можливості покарання адвоката за здійснення законної професійної діяльності;
- забезпечення невтручання в законну професійну діяльність адвоката.

Необхідно також зазначити, що в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1] і у процесуальному законодавстві нашої країни визначено широкий спектр професійних прав адвоката і гарантій його незалежності, однак аналіз практики застосування вітчизняних нормативно-правових актів та наявних на сьогодні наукових даних показує, що багато правових норм, які покликані сприяти ефективному здійсненню адвокатом своєї процесуальної функції, недостатньо ефективні, як в силу недосконалості і прогалин з боку законодавця, так і в силу суттєвих дефектів правозастосування, що перешкоджають їх повноцінній реалізації.

З огляду на вищевказане слід вказати, що на сучасному етапі розвитку вітчизняного права і правозастосування, в тому числі правоохоронної та правозахисної діяльності, потрібно системне приведення законодавства, що регулює адвокатську діяльність всіх видів, і практики його застосування в повну відповідність з вимогами міжнародно-правових і конституційних

норм, включаючи введення матеріально-правових і процесуально-правових гарантій і санкцій, що забезпечують їх неухильне дотримання.

З метою вдосконалення регламентації професійних прав адвоката, вважаємо доцільним прийняття деяких змін до законодавчих актів України.

В першу чергу, варто внести зміни до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а саме ст.23 «гарантії адвокатської діяльності», встановивши, що проведення обшуку у приміщенні адвоката можливо лише в разі, якщо він є підозрюваним по справі. Це дозволить знизити ризики незаконного втручання в адвокатську діяльність та зможе стати запобіжником для унеможливлення тиску на захисника.

Серйозним кроком для вдосконалення інституту адвокатуру і поліпшення роботи адвокатів буде внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення в контексті посилення відповідальності за відмову від надання інформації на адвокатський запит, несвоєчасне надання відповіді або надання неповної інформації.

Пріоритетним має стати розвиток діяльності Національної асоціації адвокатів України (НААУ) як всеукраїнської організації, яка об'єднує всіх адвокатів країни з метою реалізації положення про адвокатське самоврядування.

Серед першочергових задач НААУ має бути створення дієвого механізму реагування на порушення прав адвокатів при здійсненні ними своїх професійних обов'язків. Також вважаємо доцільним розробку рекомендацій для адвокатів про те, як їм діяти і до кого звертатися при порушенні їх прав. З метою реалізації даного положення важливим є проведення професійних круглих столів із залученням різних правничих професій (суддів, працівників правоохоронних органів та органів місцевого самоврядування) для роз'яснення прав які має адвокат в Україні.

Необхідно зазначити і про те, що подальше реформування інституту адвокатури в Україні має відбуватися із активним залученням представників професії, які добре знають проблеми інституту та можуть запропонувати шляхи їх вирішення. Більше того, це сприятиме посиленню ролі адвокатури та створить умови для формування справжнього адвокатського самоврядування.

Отже, безумовним є той факт, що з обранням Україною європейського шляху розвитку є необхідним і реформування правової системи, зокрема інституту адвокатури. Пріоритетним має бути залишення незалежності професії та підвищення професійних стандартів. Запорукою цього є сильне адвокатське самоврядування з одночасним посиленням професійних прав адвоката.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 07 липня 2012 року №5076-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#n179>.

2. Меліхова Ю.О., Проблемні питання та шляхи реформування системи адвокатури в Україні на сучасному етапі розвитку/ Наше право №3 URL: file:///C:/Users/Busik/Downloads/Nashp_2017_3_29.pdf

3. Коваль К., Стратегія розвитку адвокатури України/ Юридична газета — всеукраїнське щотижневє професійне видання URL: <http://yur-gazeta.com/publications/actual/strategiya-rozvitkuadvokaturi-ukrayini.html>

4. Фіолевський Д.П. Адвокатура : підручник / Д.П. Фіолевський. – 3-тє вид., випр. і допов. – К. : Прав. єдність, 2014. – 622 с. – Бібліогр. : С. 488-496. – С. 71.

5. Адвокатура: минуле та сучасність // матеріали IV Міжнар. наук. конф. адвокатів, молодих вчених, аспірантів та студентів, 22 листопада 2014 року, Одеса / ред. : В.М. Дрьомін; уклад. : Т.О. Остапенко, Л.Ю. Чекмарьова, Л.Р. Познахівська ; Рада адвокатів Одес. обл., Нац. ун-т «Одес. юрид. академія», адвокат. об'єднання «Одес. обл. колегія адвокатів». – О. : Грінв Д.С., 2014. – 414 с.

Брага Д.А.

*аспірантка другого року навчання кафедри адвокатури
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ І ДЕРЖАВИ

За час існування адвокатури на теренах України її статус в суспільстві та державі змінювався. Із закріпленням в Конституції ст. 131-2, яка передбачає, що «для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура. Незалежність адвокатури гарантується» та прийняттям Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» держава значно підвищила значимість інституту адвокатури. Зміцнилось становище інституту адвокатури в суспільстві, розширилось її офіційне визнання не лише в межах судової системи, а в державі в цілому. Разом з тим, спірні питання діяльності даного інституту, зокрема її взаємодії з органами державної влади, залишаються і сьогодні. Надалі тривають дискусії з приводу визначення місця та ролі адвокатури в суспільстві, меж незалежності від державних структур. Загальновідомо, що для ефективної діяльності будь-якого інституту, в тому числі адвокатури, необхідна взаємодія із державою, в котрій даний інститут існує. Стандартами незалежності юридичної професії Міжнародної асоціації юристів, прийнятими у 1990 р, визначається, що з метою правового навчання суспільства, встановлення справедливої системи юстиції та паралельно зміцнення незалежності юридичної професії, зокрема адвокатів, останні повинні симбіотично взаємодіяти із державою [2]. Додамо,